Il-Madonna ta' Liesse

Vincent Zammit B.A. (Med. Stud.)

Devozzjoni Tal-Kavallieri Franċiżi

Wieħed mill-aktar perjodi importanti fl-istorja tal-gżejjer Maltin kien meta l-gżejjer tagħna kienu taħt il-kontroll tal-Kavallieri ta' l-Ordni ta' San Ġwann. Dan il-perjodu kien twil mhux ħażin, u wieħed jista' jimmaġina għaliex għadna sal-ġurnata tal-lum naraw ħafna mill-bini u devozzjonijiet, barra minn affarijiet oħra, li daħħlu fostna huma. Wara l-bini tal-Belt Valletta, il-Kavallieri ħasbu wkoll biex ikollhom it-tqassim ta' l-istess Belt skond il-bżonnijiet partikulari tagħhom. Dan kellu jkun billi minflok ma tpoġġew il-bereġ tal-kavallieri tagħhom mibnija f'rokna partikulari, ħasbu ħalli jħallu lil kulħadd jibni fejn ħaseb li kien l-aħjar għalih. Hekk kien seħħ, u l-Kavallieri bnew il-bereġ tagħhom madwar il-Belt Valletta.

Fix-xatt tal-belt Valletta hemm knisja sabiħa, u mżejna tajjeb. Din il-knisja nbniet fil-bidu tas-seklu sbatax mill-kavallieri tal-Lingwa Franċiża. Dawn riedu li jkollhom il-knisja nazzjonali wkoll, bħal ma kellhom kważi l-lingwi kollha l-oħra. Bħala dedikazzjoni, l-istess kavallieri Fran'iżi ħasbu ħalli jdaħħlu d-devozzjoni tal-Madonna ta' Liesse f'Malta wkoll, devozzjoni li għalihom kienet diġà importanti, iżda f'Malta kienet għadha mhux magħrufa.

L-istorja ta' din id-devozzjoni hija interessanti, u wieħed jista' jgħid li hija taħlita bejn il-leġġenda u l-istorja ta' l-istess Ordni ta' San Ġwann fiż-żmien ta' meta kienu għadhom fl-Art Imqaddsa.

Il-leġġenda

L-istorja tal-Madonna ta' Liesse għandha x'taqsam ma' tliet aħwa, li kienu minn Picardy, fi Franza, u li kienu membri ta' l-istess Ordni ta' San Ġwann. Dawn it-tliet kavallieri kienu meqjusa fost l-aħjar, iżda waqt waħda mill-ġliediet tagħhom kontra l-Musulmani fis-Sirja, inqabdu priġunieri wara li ġew feruti. Ittieħdu lejn il-Kajr, fejn ingħataw bħala rigal lis-sultan ta' dik il-belt. Minn dejjem kienet meqjusa ta' prestiġju li jkollok kavallieri priġunieri tiegħek. Dawn it-tliet kavallieri mhux biss inżammu iżda ġibdu daqsxejn ta' l-attenzjoni fuqhom ukoll. Dawn, skond id-dokumentazzjoni ta' Bosio,[1] kienu jġibu ruħhom kif in-nobbli kien mistenni minnhom. Fl-istess ħin dan kien biżżejjed biex ġiegħel lis-sultan Musulman japprezza aktar x'kellu taħt idejh. Kien minħabba f'hekk li dan waħħal f'rasu li dawn it-tlitt irġiel jġiegħelhom jaqilbu għar-reliġjon Musulmana. Jingħad li dawn it-tliet kavallieri ntbagħtu f'ħabs minn fejn kien diffi'li li wieħed joħroġ. Mhux hekk biss, iżda fl-istess ħin is-sultan ħaseb ukoll ħalli jibagħtilhom l-aħjar għorrief tar-reliġjon Musulmana biex ikunu jistgħu jitkellmu ma' dawn it-tliet kavallieri u jippruvaw jikkonvertuhom. Iżda dan kien kollu għalxejn.

Meta s-sultan induna li dawn l-għorrief tiegħu kienu fallew, huwa ħaseb biex jibgħat it-tifla tiegħu, bl-isem ta' Ismeria. Din mhux biss kienet intelliġenti fir-reliġjon Musulmana, iżda sabiħa wkoll. Għalhekk il-ħsieb kien li jekk ma kienx jirnexxielha telgħibhom bl-intelliġenza tagħha, kellha 'ans ukoll biex iġegħlhom jaqilbu r-reliġjon tagħhom minħabba s-sbuħija tagħha. Jidher li ż-żjarat tagħha bdew isiru aktar spissi u l-ħsieb beda jkun biex hi stess tkun taf aktar dwar il-Madonna. Iżda nqalgħet diffikultà meta hija talbet li trid immaġini tal-Madonna, u l-aħwa qalulha li huma ma kellhom xejn x'juru.

Iżda Ismeria ġabiltilhom biċċa njama, kif ukoll l-għodda ħalli jkunu jistgħu jagħmlu immaġini tal-Madonna. Minħabba li l-kavallieri ma kinux jafu jaħdmu l-iskultura huma qagħdu jitolbu, u meta raqdu matul il-lejl, spiċċaw biex mar iżurhom anġlu tal-Mulej fiċ-ċella tagħhom, u dan ipprepara l-istatwa tal-Madonna li riedet Ismeria. Jidher li l-istatwa ntgħoġbot sew, tant li l-istess tfajla Musulmana, it-tifla tas-sultan, riedet l-istatwa għaliha stess, u talbitha lit-tliet aħwa kavallieri, li riedet isalvahom. Fil-fatt il-leġġenda tgħid li dawn l-erba' minn nies irnexxielhom jaħarbu, u jaslu qawwijin u sħaħ fi Franza, minn fejn kienu dawn it-tliet aħwa Franċiżi, membri ta' l-Ordni ta' San Ġwann. Ismeria kienet magħhom, u wara li din ġiet mgħallma sew fir-reliġjon Nisranija, hija tgħammdet, u ħadet l-isem ta' Marija.

Minn dak iż-żmien 'il quddiem din id-devozzjoni saret waħda mill-aktar importanti u popolari mal-Kavallieri ta' l-Ordni ta' San Ġwann, speċjalment ma' dawk li kienu ġejjin mil-Lingwa ta' Franza. Din id-devozzjoni lejn il-Madonna taħt it-titlu ta' Liesse, ġiet introdotta wkoll fil-

għejjer Maltin, ftit wara li waslu fostna.

Id-devozzjoni f'Malta

■ Il-Kavallieri waslu f'Malta fis-sena 1530. Għalkemm mill-ewwel bdew jibnu l-palazzi tagħhom, kif ukoll sptarijiet u diversi bini ieħor, l-ewwel snin tagħhom f'Malta kienu aktar ta' tisħieħ milli ta' xi ħaġa aktar. Iżda, hekk kif il-Kavallieri għaddew mill-martirju ta' l-Assedju flimkien mal-Maltin, u ħarġu rebbieħa, bnew il-Belt Valletta. Barra minn hekk dawn ħasbu wkoll biex issa jibda jkun hemm il-bini neċessarju ħalli l-istess Valletta tkun magħmula kif suppost, u kif wieħed jistenna li jara belt iffortifikata ta' l-Ordni ta' San Ġwann. Barra l-bereġ tagħhom, bnew diversi djar, il-knisja konventwali, l-isptar, u mbagħad anke l-knejjes nazzjonali tagħhom.

F'dawn il-knejjes tagħhom, il-Kavallieri ħasbu ħalli jintrodu'u wkoll diversi devozzjonijiet li f'Malta kienu għadhom mhux magħrufa mill-Maltin. Waħda minn dawn id-devozzjonjiet kienet dik tal-Madonna ta' Liesse. Għalkemm bħala knisja, waħda biss kienet inbniet f'Malta, madankollu niltaqgħu ma' numru ta' kwadri li juru li din l-istess devozzjoni kellha numru ta' devoti wkoll. Fil-kuritur tal-kunvent tad-Dumnikani tal-Belt Valletta hemm numru ta' kwadri li juru l-istorja ta' din il-leġġenda li għadna kemm semmejna aktar 'il fuq. Barra minn hekk, hemm numru ta' kwadri oħra li juru l-istess storja, iżda dawn jinstabu fil-kunvent tal-Patrijiet Franġiskani Minuri, tal-Belt Valletta wkoll. Jekk wieħed jagħmel żjara sal-Mużew tal-Kon-Katidral ta' San Ġwann, parti mill-kollezzjoni tikkonsisti f'diversi paramenti sagri, li kienu mogħtija mill-kavallieri u l-granmastri. Sett minnhom kien ġie mogħti mill-Granmastru Alof de Wignacourt, u hemm xeni fuq dawn il-parametri li juru din l-istorja. Il-festa tal-Madonna ta' Liesse fi żmien il-Kavallieri kienet tinżamm fis-Sibt ta' qabel it-Tieni Ħadd ta' Mejju.[2]

Iżda d-devozzjoni lejn il-Madonna ta' Liesse hija marbuta mal-Knisja li hemm fix-Xatt tal-Belt Valletta.

Il-knisja

■ Il-knisja nbniet fis-sena 1620, u l-benefattur prinċipali kien il-Balliju ta' Armenja, is-Seneskal Fra Giacomo de Chenu de Bellay. It-tberik ta' l-ewwel ġebla kien seħħ f'Novembru ta' dik is-sena u l-Granmastru Alof de Wignacourt flimkien mal-membri ta' l-Ordni u l-kleru u l-Prijur tal-Knisja Konventwali ta' San Ġwann ħadu sehem fiċ-ċerimonja pontifikali li nżammet fuq il-post fejn kellha tinbena l-knisja. Fl-1744 il-knisja reġgħet inbniet mill-ġdid, u hija dik li naraw illum il-ġurnata.

Il-knisja hija mdaqqsa u sabiħa. Għandha arkitettura li tiġbidlek l-attenzjoni, speċjalment meta wieħed ikun fil-gallerija tal-Barrakka ta' Fuq, u jħares 'l isfel lejn ix-xatt tal-Belt. Hemmhekk għandu jara l-koppla tal-knisja, li saret ukoll parti mix-xenarju tal-lokal.

L-artal maġġur huwa ddekorat sew. Barra mill-kwadru hemm ukoll tiżjin ieħor li jdur dawra sħiħa ma' l-istess knisja. Bħala kwadru titulari hemm xogħol ta' Enrico Arnaux, artist li kien attiv fis-seklu tmintax fil-gżejjer Maltin. Dan il-kwadru qiegħed juri dak il-mument mill-istorja tal-Madonna ta' Liesse, meta t-tliet kavallieri kienu reqdin, u l-anġlu kien mar ħalli jagħtihom l-istatwa tal-Madonna. Tħares lejn din ix-xena hemm imbagħad il-Madonna b'Ġesù ħdejha, imdawwrin b'ħafna anġli. Hemm żewġ altari tal-ġnub. Wieħed huwa ddedikat lill San Mawru, Benedittin, u l-ieħor lil San Luigi, ir-re ta' Franza. F'din il-knisja hemm aktar kwadri, u fosthom hemm dawk żgħar li juru diversi aspetti mill-leġġenda tal-Madonna ta' Liesse.

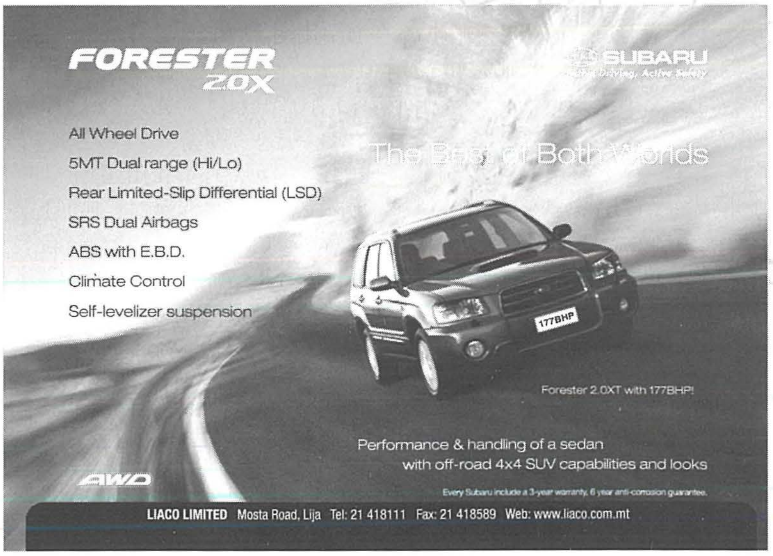

Ta' interess ukoll, hi l-konnessjoni bejn din il-knisja u l-

familja De La Salle. L-ewwel konnessjoni tmur lura għall-benefattur li ħallas għall-bini ta' din il-knisja, li kien ħalla bħala eżekutur tiegħu lil wieħed membru ta' l-Ordni, Fra Enrico de La Salle. Barra minn hekk, l-Ordni Religjuż ta' De La Salle għandu bħala l-patruna lill-Madonna ta' Liesse, u għalhekk hemm irħama li tfakkar anniversarju ta' dan l-Ordni religjuż f'Malta, kif ukoll tkompli l-konnessjoni ta' De La Salle ma' dan il-post qaddis.

Illum il-ġurnata qiegħda terġa' issir il-festa tal-Madonna. Il-knisja mhux biss tkun imżejna, iżda tkun ferm sabiħa. Ikun hemm l-attivitajiet kollha li wieħed jistenna li jara fi knisja żgħira, li iżda tkun armata għall-festa titulari. Hemm ukoll statwa moderna li nħadmet ftit tas-snin ilu, biex tkun tista' tinġarr mir-reffiegħa u toħroġ iddur fl-inħawi. Għalkemm knisja żgħira, xorta waħda jkun hemm festa sabiħa. Fl-istess ħin l-istess festa qiegħda tagħti ħajja lill-inħawi, kif ukoll toffri iċ-ċans biex diversi nies ikunu jafu aktar b'din il-knisja teżor li nsibu fil-Belt Valletta.

[1] Dan kien storiku mill-aktar importanti ta' l-istess Ordni ta' San Ġwann.
[2] Arkivju ta' l-Ordni 1952, vol ii, f. 231.

RENJU UNIT
Tifkira ta' Guy Fawkes

STATI UNITI
Jum ir-ringrazzjament

MALTA
Il-festa tar-raħal

Għarfien lokali madwar id-dinja

Meta tkun tal-post, tkun taf l-irqaqat kollha tal-lokalità fejn tgħix. Għalhekk l-HSBC huwa l-Bank lokali f'aktar pajjiżi madwar id-dinja, minn kull bank ieħor. L-HSBC jifhem l-importanza li jagħti servizz lokali iżda li jkun mibni fuq l-ideat u t-tagħrif li jkun ġabar minn madwar id-dinja.

Ideat u innovazzjonijiet ta' din ix-xorta jinxterdu ma' l-erbat irkejjen tad-dinja mill-HSBC. Kulmin hu klijent tagħna jista' jgawdi minn dawn l-iżviluppi li qed isiru bnadi oħra, saħansitra fin-naħa l-oħra tad-dinja. Aħseb ftit, bl-HSBC dan l-għarfien jista' jitgawda minna lokalment, kif ukoll madwar id-dinja.

▶ *Customer Service* 2380 2380 ▶ www.hsbc.com.mt

HSBC
Bank dinji, bank lokali

Maħruġ mill-HSBC Bank Malta p.l.c., 233, Triq ir-Repubblika, Valletta